

Versoaping of verdieping? Discussiëren over de canon van de geschiedenis

Een volle zaal, dinsdag 11 januari 2005 in gebouw De Unie te Rotterdam: dat stemde tot vreugde. Ondanks de storm die door het verlaten centrum van Rotterdam joeg en de concurrentie van het onvolprezen programma *Andere Tijden* op de televisie hadden velen de weg gevonden naar De Unie voor een discussie over de canon voor het geschiedenisonderwijs. Onlangs gooiden, zoals bekend, Piet de Rooy en Jan Bank (ook hier weer liefkozend *Jan en Piet* genoemd) de knuppel in het hoenderhok door op twee volle NRC-pagina's hun versie van de Nederlandse geschiedenis te presenteren.

De bijeenkomst werd geopend door Maria Grever (Erasmus Rotterdam), die samen met haar collega-hoogleraren Hans Blom (NIOD) en Willem Frijhoff (vu Amsterdam) het onvermijdelijke forum vormde, aangevuld met Hans Verhagen, docent geschiedenis aan het Vossius-gymnasium in Amsterdam.

Spelleider was de wat springerige en soms over-ludieke *Volkskrant*-journalist Pieter Hilhorst.

Korte metten met de canon

Grever maakt korte metten met de canon. Eerst noemde zij een aantal criteria waaraan het geschiedenisonderwijs voor jongeren zou moeten voldoen. Dat is de oriëntatie in plaats en tijd, verder het begrijpelijk maken van actuele verschijnselen, waarmee instant-oordelen kunnen worden voorkomen, en – *last but not least* – moet het een hulpmiddel zijn waarmee feit van fictie kan worden onderscheiden. Dit ter voorkoming van mythevorming (zoals de verschillende dolkstootlegendes die we in het verleden tegenkomen).

Vervolgens kregen Jan en Piet de volle laag. Hun catechismus was volgens de Rotterdamse historica slechts beperkt gebleven tot de West-Europese geschiedenis vanaf het begin van de christelijke jaartelling. Zij miste node gender en etniciteit en zij vroeg zich af hoe de canon moest aansluiten bij de multiculturele samenleving. Dat laatste wrong volgens de spreker des te meer omdat naar berekeningen van het Sociaal-Cultureel Planbureau van de ruim zeventien miljoen Nederlanders die ons land in 2025 zal tellen, meer dan vijf miljoen van allochtone afkomst zullen zijn. Wat in de canon van De Rooy en Bank ontbrak, was de cruciale vraag wat al die nieuwe Nederlanders van ons verleden behoren te weten.

In ieder geval was zij van mening dat door de fragmentatie van de samenleving het onderwijzen van een eenvormige en eenduidige geschiedenis niet meer tot de mogelijkheden behoorde.

Tenslotte: was het niet zo dat de opvattingen over het verleden en wat daarin belangrijk is, voortdurend veranderen?

Anders gezegd: is het verbeteren van het geschiedenisonderwijs niet per definitie het 'sleutelen aan een rijdende trein'?

Na het optreden van dit snelvuurgeschut, bleek de canon al midscheeps getroffen en verkeerde zij in zinkende staat.

Tot vreugde van de (naar schatting slechts ongeveer drie!) praktizerende docenten in de zaal, sprak Grever haar onbegrensde vertrouwen uit in de man en vrouw voor de klas. Ze ging ervan uit dat ons gilde al beschikt over een soort impliciete, verinnerlijkte canon: elke docent, richtsnoer of geen richtsnoer, zou toch wel de Opstand (en Willem van Oranje) behandelen. Exit de canon dus.

Het enige waarover met haar te praten viel was een zeker referentiekader, al slaagde zij er niet in duidelijk te maken wat zij daar nu precies mee bedoelde.

Geen reddingsboei

Na een kleine vuurpauze bleek niemand van de forumleden, om maar in de beeldspraak te blijven, bereid de arme Jan en Piet een reddingsboei toe te werpen.

Sterker nog: ook zij hadden ook nog wel wat munitie achter de hand. Naar hun smaak was de canon te sterk gericht op de geschiedenis van het gewest/provincie Holland (Frijhoff).

Verhagen was van mening dat je de canon meer moest zien als datgene wat de leerlingen al weten en waar je je als docent maar bij had aan te sluiten. Hetgeen in praktijk impliceerde dat bijvoorbeeld Goejanverwellesluis niet meer kon, maar Anne Frank natuurlijk wel.

Uiteindelijk bleek alleen Blom, die de hele avond steeds op zoek was naar het compromis en de nuance, nog voor advocaat van de duivel te willen spelen. Referentiekader of canon, het was volgens hem lood om oud ijzer, een woordspelletje. Waar het om ging was dat er een gemeenschappelijke basis moest zijn, weliswaar zo klein mogelijk, al was het alleen maar om er voor te zorgen dat wij als Nederlanders met elkaar in gesprek konden blijven. Maar – natuurlijk, natuurlijk – zo weinig mogelijk voorschriften, resulterend in een

zo groot mogelijke vrijheid voor de docent. Hij voegde er nog een pragmatische reden aan toe: het is immers voor uitgevers en schoolboekenschrijvers wel prettig om te weten wat er in hun kostbare producten moet komen te staan.

In zijn slotbetoog pleitte 's rijks geschiedschrijver nog eens voor meer lesuren voor het vak geschiedenis. Zeker in deze woelige tijden, waarin velen hun historische kennis opdoen aan de hand van speelfilms en hun meningen al surfend op het internet vormen (waarschijnlijk refereerde hij hierbij aan de zogenaamde *bloggers*).

Het geschiedenisonderwijs zou het gevaar dat uitgaat van deze nieuwe media kunnen bestrijden door de leerlingen respect bij te brengen voor de feiten, gecontroleerde feiten wel te verstaan!

Daarom zou elke politicus – zoals Jozias van Aartsen, die onlangs pleitte voor meer historische vorming – onmiddellijk en volhardend aan zijn woord moeten worden gehouden. Bijvoorbeeld door hem vanuit het veld te bestoken met brieven.

En de vmbo-allochtonen dan?

Gelukkig was de zaal er ook nog. Immers met een koor dat zo unisono zong, had de avond al na een uur kunnen worden afgesloten.

De toch wat matte stemming werd ineens weer wat levendig toen een aantal bezoekers zich hardop afvroeg of men niet teveel één bepaalde groep leerlingen voor ogen had, het vwo-havo-publiek, en dus de grootste middelbare schoolpopulatie, de vmbo-leerlingen, was vergeten. En vooral: het deel van het vmbo dat van allochtone afkomst was. Beschikken die leerlingen wel over enige historische basis-kennis, waarbij de leraar kan aansluiten? Zijn zij überhaupt wel geïnteresseerd in geschiedenis en wat moeten zij aan met Willem van Oranje?

De zaal, en het forum, kwamen er niet uit. Verhagen gaf enigszins schuldbeewust toe dat hij, als leraar op een 'wit' gymnasium, les gaf op een specifieke school en geen idee had wat het betekende om voor de klas te staan in, laten we zeggen, Rotterdam-West. Alleen Maria Grever had een doekje voor het bloeden. Zij stelde, zoals van een wetenschapper mocht worden verwacht, dat er nog veel onderzoek gedaan moet worden naar de receptie van Nederlandse geschiedenis door de allochtone leerling.

We wachten vol interesse af.

Ger van der Drift